

Terugkijken om Vooruit te gaan

De positie van Zwarte mannen in Amsterdam Zuidoost

Onderzoeksrapport

Auteur: Wim Manuhutu

Met medewerking van:
Guus Pengel en Saman
Safawi

Amsterdam, mei 2026

ManPain

Anton de Komleerstoel

CONTACTGEGEVENS

info@kenniscentrumongelijkheid.nl

Onderzoekscoördinator Guus Pengel, VU
a.j.pengel@vu.nl

Onderzoeker Wim Manuhutu, VU
w.c.h.r.manuhutu@vu.nl

PARTNERORGANISATIES IN HET CONSORTIUM

Vrije Universiteit Amsterdam, Anton de Kom Leerstoel
Prof. dr. Guno Jones

Black Men Talk
Gavin Latour

ManPain
Ryan van Heynegen

Be Good 4 Your Hood / Voetballen voor Veiligheid
Waltoo Dors

MET MEDEWERKING VAN

Saman Safawi, onderzoeksassistent
Rosita Leeflang, interviewer
Maurice San-A-Jong, interviewer
Dan Afrifa, interviewer en redacteur rapport

Inhoud

1. Samenvatting	1
2. Inleiding	2
Waarom dit onderzoek?	2
Beleidscontext	2
Aanloop naar het onderzoek	3
<i>Het stadsdeel</i>	5
<i>Centrale stad</i>	5
3. Onderzoeksopzet	6
3.1 Organisatie van het onderzoek	6
3.2 Actieonderzoek	6
3.3 Methodologie	7
3.3.1 <i>Literatuuronderzoek</i>	7
3.3.2 <i>Interviews</i>	8
3.3.3 <i>Beleidsatelier</i>	8
4. Bevindingen	9
4.1 Interviews: Mannen aan het woord	9
4.2 Literatuuronderzoek	12
4.3 Beleidsatelier	21
5. Conclusies en aanbevelingen	23
Persoonlijke ontwikkeling	23
Sociale ontwikkeling	23
Institutionele ontwikkeling	24
Economische ontwikkeling	24

6. Geraadpleegde literatuur en bronnen**26**

V.l.n.r.: Guus Pengel, Guno Jones, Wim Manuhutu, Ryan van Heynegem (ManPain), Mireille Westfa (wijkwerkplaatscoördinator Amsterdam Zuidoost), Gavin Latour (Black Men Talk), Saman Safawi en Waltoo Dors (Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid) bij de start van het ontwikkeltraject Terugkijken om Vooruit te gaan op 9 december 2024.

1. Samenvatting

Dit rapport onderzoekt de positie van Zwarte mannen in Amsterdam Zuidoost en de wijze waarop het koloniale en slavernijverleden doorwerkt in hun leven, zelfbeeld, maatschappelijke positie en verhouding tot instituties. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van de Anton de Kom Leerstoel van de Vrije Universiteit Amsterdam, in opdracht van het Kenniscentrum Ongelijkheid en in co-creatie en co-eigenaarschap met Black Men Talk, ManPain en Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid.

Het onderzoek bestond uit literatuuronderzoek, interviews met Zwarte mannen die in Amsterdam Zuidoost wonen of daar hebben gewoond, en een beleidsatelier met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, onderwijs, ervaringsdeskundigen en het stadsdeel. De betrokken organisaties speelden een belangrijke rol bij het formuleren van de onderzoeksvragen, het selecteren en benaderen van respondenten en het duiden van de uitkomsten.

Uit de interviews komt naar voren dat het koloniale en slavernijverleden doorwerkt in familierelaties, rolpatronen, opvoedingsstijlen en het zelfbeeld van Zwarte mannen. Respondenten benoemen onder meer het belang van positieve rolmodellen, kennis over het koloniale en slavernijverleden, ruimte voor kwetsbaarheid en plekken waar Zwarte mannen ervaringen kunnen delen.

Het literatuuronderzoek laat zien dat deze ervaringen aansluiten bij bredere kennis over postkoloniale gemeenschappen, anti-Zwart racisme, uitsluiting, representatie en de doorwerking van koloniale machtsverhoudingen. Tegelijkertijd blijkt dat er nog relatief weinig onderzoek is dat specifiek ingaat op de positie van Zwarte mannen in Nederland.

Uit de analyse van beleidskaders komt naar voren dat er binnen de gemeente Amsterdam en stadsdeel Zuidoost verschillende brede beleidsprogramma's bestaan, maar dat daarin nog weinig specifiek beleid is voor Zwarte mannen als groep met eigen ervaringen, uitdagingen en behoeften.

Een belangrijke uitkomst van het beleidsatelier is het voorstel voor een GemeenschapsPlanBureau Zuidoost. Dit bureau zou bestaande initiatieven kunnen verbinden en zich kunnen richten op economische, institutionele en sociale ontwikkeling. Op basis van het onderzoek wordt aanbevolen om specifieke aandacht voor Zwarte mannen op te nemen in beleid, gemeenschapsorganisaties structureel te betrekken en voorwaarden te creëren voor gelijkwaardige samenwerking tussen gemeenschap, overheid en instituties.

2. Inleiding

Waarom dit onderzoek?

Het onderzoeksverslag *Terugkijken om Vooruit te gaan* vindt zijn oorsprong in de wens van drie in Amsterdam Zuidoost actieve organisaties van en voor Zwarte¹ mannen: Black Men Talk, ManPain en Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid. Zij wensten langs verschillende inhoudelijke lijnen onderzoek te laten doen naar de positie van Zwarte mannen in Amsterdam Zuidoost.

Deze organisaties houden zich ieder op een eigen manier en vanuit een eigen insteek al jaren bezig met het ondersteunen en versterken van de positie van Zwarte mannen. Door hun jarenlange activiteiten hebben zij een breed netwerk opgebouwd en kennen zij de samenleving van Amsterdam Zuidoost van binnenuit.

Black Men Talk organiseert bijeenkomsten en workshops waarbij Zwarte mannen met elkaar spreken over een breed scala aan onderwerpen die raken aan de positie en het (zelf-)beeld van Zwarte mannen, zowel in hun directe omgeving als in de bredere samenleving. Een van de doelstellingen is het vergroten van de veerkracht van Zwarte mannen.

De focus van ManPain ligt onder andere op de wijze waarop Zwarte mannen binnen verschillende domeinen – familie, relaties, werk en persoonlijke ontwikkeling – kunnen worden ondersteund. Dit gebeurt zowel in groepssessies als in individuele sessies. De erfenis en doorwerking van het koloniale en slavernijverleden spelen daarbij een belangrijke rol. Het delen en bespreekbaar maken van ervaringen zijn belangrijke instrumenten om vormen van zwijgen te doorbreken.

Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid richt zich met name op het bevorderen van sociale veiligheid en weerbaarheid onder jonge Zwarte mannen en opgroeiende jongeren.²

Beleidscontext

Black Men Talk, ManPain en Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid opereren niet binnen een vacuüm. Binnen Amsterdam Zuidoost zijn vele andere partijen actief, waaronder de verschillende overheden.

¹ In dit rapport wordt 'Zwart' met een hoofdletter geschreven, in navolging van media als *OneWorld* en *The New York Times*, in de wetenschap dat over deze keuze discussie bestaat. Zie hiervoor het overzichtsartikel van OneWorld: <https://www.oneworld.nl/mensenrechten/waarom-veel-mensen-zwart-met-een-hoofdletter-schrijven-en-wit-niet/>

² Zie voor een uitgebreidere beschrijving van de visie, missie en activiteiten van de drie organisaties hun websites:

Black Men Talk: <https://blackmentalk.nl>

ManPain: <https://manpain.nl>

Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid: <https://www.voetballenvoorveiligheid.nl>

De gemeente Amsterdam en het stadsdeel Amsterdam Zuidoost hebben in 2021 samen met partners uit de samenleving en het bedrijfsleven het *Masterplan Zuidoost* opgezet. Dit plan moet voor de periode 2021–2040 bijdragen aan integraal beleid ter versterking van de samenleving in het stadsdeel.³

Daarnaast zijn naar aanleiding van de in 2021 uitgesproken excuses van de gemeente Amsterdam voor het koloniale en slavernijverleden gesprekken gevoerd met verschillende groepen binnen de Amsterdamse samenleving.⁴ Dit heeft onder meer geresulteerd in het in 2025 door IZI Solutions en The Black Archives opgestelde adviesrapport *Route naar Herstel*, waarin aanbevelingen worden gedaan om invulling te geven aan deze excuses.⁵

Met alle waardering voor het ingezette beleid constateren de drie organisaties echter dat in de uitvoering lacunes bestaan, met name waar het gaat om specifieke aandacht voor de uitdagingen en problemen waarmee Zwarte mannen in hun leven worden geconfronteerd.

Aanloop naar het onderzoek

Naar aanleiding van contacten met de drie organisaties benaderde het Kenniscentrum Ongelijkheid in het najaar van 2024 onderzoekers van de Anton de Kom Leerstoel van de Vrije Universiteit Amsterdam. Het verzoek was om in het kader van een ontwikkeltraject onderzoek te doen naar de positie van Zwarte mannen in Zuidoost. Daarbij zouden de vragen en behoeften van de drie organisaties het uitgangspunt vormen van een onderzoek dat verder gezamenlijk vorm zou krijgen. Uitgangspunt was dat sprake zou zijn van co-creatie en co-eigenaarschap van een onderzoek dat moest resulteren in uitkomsten die van bruikbare waarde zouden zijn voor de drie organisaties.

Hoofdstuk 2 bevat een verdere uitwerking van de opzet en het verloop van het onderzoek. Omdat binnen deze vorm van onderzoek het proces van even groot belang is als de bevindingen en uitkomsten ervan, wordt daarin ook aandacht besteed aan de totstandkoming van het onderzoek. Hoofdstuk 3 bevat de bevindingen van het onderzoek, terwijl in hoofdstuk 4 de conclusies en aanbevelingen worden gepresenteerd.

Om te borgen dat daadwerkelijk sprake zou zijn van co-creatie en co-eigenaarschap, zijn in het najaar van 2024 meerdere uitgebreide gesprekken gevoerd tussen het onderzoeksteam van de Vrije Universiteit en de drie organisaties. Deze gesprekken vonden plaats voordat de onderzoeksopzet en onderzoeksvragen werden vastgesteld. De gesprekken waren noodzakelijk omdat er bij de drie organisaties aanvankelijk scepsis bestond ten aanzien van het onderzoek. Zoals een van de betrokkenen het verwoordde:

“Dit moet niet zo’n onderzoek worden waarvan alleen de onderzoekers beter worden en de organisaties niet.”

³ Zie voor het *Masterplan Zuidoost*: https://zoiszuudoost.nl/wp-content/uploads/2021/05/ZO-Zuidoost-Masterplan_final-2021-2040.pdf

⁴ Zie voor de speech van burgemeester Halsema op 1 juli 2021: <https://openresearch.amsterdam.nl/page/97243/excuses-voor-slavernijverleden>

⁵ Zie voor het rapport *Route naar Herstel*: <https://openresearch.amsterdam.nl/page/124596/adviesrapport-route-naar-herstel>

De gesprekken hebben er uiteindelijk toe geleid dat de organisaties overtuigd raakten van het nut en de potentiële meerwaarde van het onderzoek. Gedurende het onderzoek heeft het Kenniscentrum Ongelijkheid zich getoond als een betrokken opdrachtgever. De onderzoekers zijn het centrum en zijn medewerkers daarvoor erkentelijk.

Co-creatie vraagt dat partners betrokken zijn bij en samen verantwoordelijkheid dragen voor alle stappen van het onderzoek. Een belangrijke meerwaarde is dat de organisaties elkaar hierdoor ook goed leren kennen.

Na goedkeuring van het onderzoeksvoorstel in december 2024 is het onderzoek van start gegaan met het aantrekken van een student-assistent, Saman Safawi. Alle organisaties waren betrokken bij het formuleren van de vacaturetekst. Uit het oogpunt van gelijkwaardigheid is ook vastgelegd dat de partners werden gecompenseerd voor hun inzet tijdens het onderzoek.

Door deze compensatie gefaseerd en al in een vroege fase van het onderzoek uit te voeren, werd invulling gegeven aan het principe dat alle betrokken partners binnen het onderzoek een gelijkwaardige positie hadden. Dat was essentieel voor het karakter van het onderzoek, waarin het klassieke onderscheid tussen onderzoekers en subjecten vanuit dekoloniaal perspectief juist werd afgewezen.

Samen met de organisaties werd een vragenlijst opgesteld die als leidraad diende voor de af te nemen interviews. Deze interviews vormden een essentieel onderdeel van het onderzoek, omdat daarmee de perspectieven van Zwarte mannen zelf over het voetlicht konden worden gebracht. Daarnaast is literatuuronderzoek verricht.

Ook bij het selecteren en benaderen van respondenten speelden de organisaties een belangrijke rol. Gezamenlijk werd een lijst opgesteld van mogelijke respondenten met verschillende rollen, ervaringen en visies. Toen deze mannen werden benaderd, gaven zij te kennen dat zij bereid waren tijd vrij te maken voor een interview omdat zij waren voorgedragen door organisaties die zij vertrouwden.

Soms moest een contactpersoon van een van de organisaties nog nabellen om twijfels weg te nemen en de drempel tot deelname te verlagen. Mede daardoor konden gesprekken worden gevoerd met bijzondere mannen. Dit toont nog eens aan hoe essentieel co-creatie en co-eigenaarschap voor een dergelijk onderzoek zijn.

Ter voorbereiding op de interviews vond een training plaats onder leiding van dr. Norah Karrouche van de Vrije Universiteit Amsterdam, expert in oral history en het werken met gemeenschappen met een migratieachtergrond. De training werd onder meer bijgewoond door twee leden van het interviewteam.

De mogelijkheid werd opengelaten om de interviews te laten afnemen door leden van de organisaties. Uiteindelijk is gekozen voor interviewers met meer ervaring in de voorbereiding, begeleiding en uitvoering van dergelijke gesprekken. Een belangrijk criterium bij de selectie was dat de interviewers een duidelijke binding hadden met de Zwarte gemeenschap en/of Amsterdam Zuidoost. Kennis van de culturele context en empathie zijn immers essentieel bij het op een verantwoorde manier interviewen van personen uit gemeenschappen die van oudsher vooral als studieobject werden benaderd.

Uiteindelijk bestond het interviewteam uit Maurice San A Jong, Surinaams historicus uit Amsterdam; Dan Afrifa, historicus en columnist, opgegroeid in Amsterdam Zuidoost; en Rosita Leeflang, historicus en journalist bij *De Ware Tijd*, de grootste krant van Suriname. Daarmee beschikte het team over een goede balans van ervaring, kennis en vaardigheid.

Ook met de inzet van de partnerorganisaties bleek dat het opbouwen van vertrouwen tijd vroeg. Dat is niet verwonderlijk: juist gemeenschappen met een migratieachtergrond hebben lange tijd te maken gehad met extractief onderzoek. Geïnterviewden fungeerden daarin vooral als bron van informatie, zonder dat daar wederkerigheid tegenover stond. Uiteindelijk zijn de interviews in het najaar van 2025 afgenomen. Juist door de zorgvuldigheid en de tijd die in het proces is geïnvesteerd, zijn deze interviews goed verlopen.

Het stadsdeel

Omdat het onderzoek zich ook richtte op de verhouding van Zwarte mannen tot de instituties waarmee zij te maken hebben, moest ook aandacht worden besteed aan de werking van instituties en systemen. Deze systemische dimensie heeft in dit geval betrekking op de relatie tussen de organisaties en het stadsdeel. Daarbij staat de positionering van de drie organisaties centraal, evenals de wijze waarop zij op verschillende niveaus draagvlak zoeken en verwerven voor onderwerpen die voor Zwarte mannen belangrijk zijn.

Centrale stad

De gemeente Amsterdam heeft als vervolg op de excuses voor de trans-Atlantische slavernij 10 prioriteiten geformuleerd om, in samenspraak met bewoners, bij te dragen aan herstel van de schade die door de slavernijgeschiedenis is aangericht. Vanuit de centrale gemeente heeft het Kenniscentrum Ongelijkheid een gesprek gearrangeerd met de mannenorganisaties en de betrokkenen bij *Route naar Herstel*. De mannenorganisaties namen in februari 2026 deel aan dit kennismakingsgesprek. Ook hier was hun vertrekpunt voorzichtig, omdat er behoefte was aan duidelijkheid. Daarover liet een van de deelnemers zich kritisch uit:

“Dit moet geen traject worden waarbij de gemeente een vinkje zet dat de bewoners zijn geraadpleegd, om vervolgens heel ander beleid uit te voeren dan door de organisaties wordt voorgesteld.”

3. Onderzoeksofzet

3.1 Organisatie van het onderzoek

De drie organisaties werden in het onderzoek vertegenwoordigd door dhr. Gavin Latour namens Black Men Talk, dhr. Ryan van Heynegem namens ManPain en dhr. Waltoo Dors namens Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid.

Het onderzoeksteam van de Vrije Universiteit bestond uit drs. Guus Pengel, onderzoekscoördinator; drs. Wim Manuhutu, onderzoeker; en Saman Safawi, student-assistent. Prof. dr. Guno Jones, hoogleraar Anton de Kom Leerstoel, voorzag de onderzoekers van commentaar en suggesties.

De interviews werden afgenomen door Rosita Leeflang, MA, Maurice San-A-Jong, MA en Dan Afrifa, MA.

3.2 Actieonderzoek

Gezien de opzet en het proces kan dit onderzoek worden gekenschetst als een vorm van actieonderzoek of participierend onderzoek. Kenmerkend voor deze benadering is dat het onderzoek niet op afstand van de praktijk plaatsvindt, maar juist in nauwe wisselwerking met de betrokken partijen. Daarmee wijkt het af van regulier wetenschappelijk onderzoek, waarin de rollen van onderzoeker en onderzochte doorgaans sterker van elkaar gescheiden zijn.

In de handreiking van Movisie uit 2021 wordt actieonderzoek als volgt beschreven:

“Actieonderzoek begint met een vraagstuk uit de praktijk. Het slaat een brug tussen wetenschap en praktijk. En heeft als doel om het handelen in de praktijk te veranderen. Naast een evaluatiefunctie heeft het – de naam zegt het al – ook een actiefunctie. Het gaat niet alleen om het begrijpen, het beschrijven en het verklaren van de werkelijkheid, maar er wordt ook kennis verzameld over hoe beter te handelen. Veranderen van de praktijk en het volgen van deze veranderingsprocessen staat bij actieonderzoek centraal (‘t Hart et al, 1992). Het is een meervoudig proces van handelen, onderzoek, reflectie en verandering (Migchelbrink, 2007). Bij actieonderzoek wordt de traditionele scheiding tussen onderzoeker en onderzochten doorbroken (Lub, 2014). De belanghebbenden zijn namelijk geen object van onderzoek, maar zijn medeonderzoekers. Ze staan op gelijke voet met de onderzoeker.”
(Actieonderzoek in het Sociale Domein, p. 5).

In samenspraak met de drie organisaties zijn uiteindelijk de onderstaande onderzoeksvragen geformuleerd. De vragen kwamen voort uit een dynamisch proces van

overleg, reflectie en aanscherping. Tegelijkertijd werkten zij door in het oorspronkelijke onderzoeksplan, dat gaandeweg werd aangescherpt in aansluiting op de vragen, behoeften en inzichten die in het proces naar voren kwamen.

- Hoe werkt het koloniale en slavernijverleden door in de systemen waar Zwarte mannen onderdeel van uitmaken?
- Hoe werkt het koloniale en slavernijverleden door in het (zelf-)beeld van Zwarte mannen?
- Welke culturele tradities worden doorgegeven en waar liggen lacunes?
- Welke opvoedingsstijlen worden doorgegeven?
- Hoe verhouden Zwarte mannen zich tot hun omgeving?
- Wat is het perspectief van de betrokken organisaties en hoe gaan zij daarmee om?
- Hoe toegankelijk zijn de bestaande instituties, zoals de overheid, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, voor Zwarte mannen?
- Is er sprake van representatie en betekenisvolle inspraak en invloed van Zwarte mannen binnen deze instituties en het door hen geformuleerde beleid?

3.3 Methodologie

In het onderzoek is gebruikgemaakt van een combinatie van onderzoekstechnieken.

3.3.1 Literatuuronderzoek

Student-assistent Saman Safawi heeft literatuuronderzoek uitgevoerd om de verschillende contexten waarmee Zwarte mannen te maken hebben in kaart te brengen. Tijdens het literatuuronderzoek werd duidelijk dat veel beschikbare literatuur over Zwarte mannen afkomstig is uit de Verenigde Staten. Ondanks de andere maatschappelijke en historische context biedt deze literatuur inzichten die ook relevant zijn voor de situatie van Zwarte mannen in Amsterdam Zuidoost.

In het licht van het groeiende aantal publicaties over de doorwerking van het koloniale en slavernijverleden in postkoloniale samenlevingen zoals Nederland, en over de implicaties daarvan voor de invulling van burgerschap, valt op dat relatief weinig is gepubliceerd over de positie van Zwarte mannen in Nederland.⁶ Een van de weinige recente studies die specifiek ingaat op de positie en perspectieven van Zwarte mannen in Nederland is *Black Man in the Netherlands. An Afro-Antillean Anthropology* van antropoloog Francio

⁶ Zie voor publicaties over postkoloniaal burgerschap bijvoorbeeld: Guno Jones, "Citizenship Violence and the Afterlives of Dutch Colonialism: Rereading Anton de Kom," *Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism* 27, nr. 1 (2023): 100–122; Karwan Fatah-Black en Lauren Lauret, red., *Koloniaal burgerschap: geschiedenis en erfenis* (Amsterdam: Boom, 2024).

Guadeloupe uit 2022. Dit duidt op een lacune in het onderzoek, temeer omdat er ogenschijnlijk meer literatuur over Zwarte vrouwen in Nederland beschikbaar is.⁷

3.3.2 Interviews

Door middel van interviews is nadrukkelijk getracht de perspectieven van Zwarte mannen zelf over het voetlicht te brengen. In totaal zijn interviews afgenomen met acht mannen. De respondenten wonen in Amsterdam Zuidoost of hebben daar gewoond, en zijn op verschillende manieren actief in het stadsdeel.

Onder hen bevonden zich een (oud-)ambtenaar, een politiefunctionaris, een coach, een gemeenschapswerker, een student en een zelfstandig therapeut. De leeftijd van de geïnterviewden liep uiteen van 29 tot 70 jaar. Sommigen hebben langere tijd in Zuidoost gewoond en zijn inmiddels verhuisd, anderen wonen er nog steeds. Allen geven aan een bijzondere band met het stadsdeel te voelen.

Bij de selectie van respondenten is gekeken naar een mix van leeftijden en ervaringen, zodat meerdere perspectieven konden worden meegenomen. Zoals eerder aangegeven, hebben de drie organisaties een belangrijke rol gespeeld bij het selecteren en benaderen van de respondenten.

De interviews hadden het karakter van semigestructureerde gesprekken. De geïnterviewden kregen volop de gelegenheid om hun ervaringen en zienswijzen naar voren te brengen, terwijl de interviewers thema's aandroegen die relevant waren voor het onderzoek. Ter bescherming van de privacy van de respondenten zijn de interviews geanonimiseerd.

3.3.3 Beleidsatelier

Het Kenniscentrum Ongelijkheid maakte het mogelijk om op 16 oktober 2025 een beleidsatelier te organiseren. De basisgedachte van een beleidsatelier is om verschillende betrokken partijen – gemeenschappen, ervaringsdeskundigen en beleidsmakers – bij elkaar te brengen. Aan de hand van concrete vragen en casussen werken zij gezamenlijk aan voorstellen en oplossingsrichtingen die op een breed draagvlak kunnen rekenen. Het beleidsatelier voor dit onderzoek werd begeleid door Krijn van Beek van Policy Design Studio en Ikrâm Çakir van het Kenniscentrum Ongelijkheid.

Aan het beleidsatelier namen 22 deelnemers deel. Onder hen waren vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, het onderwijs, ervaringsdeskundigen en vertegenwoordigers van het stadsdeel. Tijdens het atelier bogen zij zich gezamenlijk over een aantal beleidsthema's. De opzet was om te werken aan zo concreet mogelijke voorstellen ter verbetering van het beleid.

⁷ Zie bijvoorbeeld: Nancy Jouwe, Maayke Botman en Gloria Wekker, red., *Caleidoscopische visies: de zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwenbeweging in Nederland* (Zutphen: Mazirel Pers, 2024).

4. Bevindingen

4.1 Interviews: Mannen aan het woord

Zoals in hoofdstuk 2 is toegelicht, staan in dit deel de ervaringen en visies centraal van Zwarte mannen die in Amsterdam Zuidoost wonen of hebben gewoond en ieder op hun eigen manier verbonden zijn met het stadsdeel. Ook de gesprekken van de onderzoekers met de drie betrokken organisaties en de daarin verworven inzichten maken integraal onderdeel uit van de bevindingen.

Een constante in de gesprekken met vertegenwoordigers van de drie organisaties was dat zij, alle goede intenties ten spijt, zagen dat het stadsdeel – mede door capaciteitsgebrek – niet altijd in staat is om adequaat te reageren op vragen en verzoeken uit de samenleving, inclusief die van Zwarte mannen. Tegelijkertijd beschikken de organisaties over de kennis en kwaliteiten om actief bij te dragen aan het aanpakken van bestaande uitdagingen. Daar moet dan wel een adequate compensatie tegenover staan, en die ontbreekt.

De afstand tot de centrale stad wordt regelmatig als groot ervaren. Wat betreft de relaties met instituties en het bedrijfsleven wordt gesteld dat er wel relaties en initiatieven bestaan, maar dat deze niet institutioneel zijn verankerd en daardoor vaak niet duurzaam zijn.

In totaal zijn interviews afgenomen met acht mannen; van deze gesprekken zijn met instemming van de respondenten geluidsopnamen gemaakt, die voor de analyse zijn beluisterd en vervolgens zijn geanonimiseerd. Een rode draad in de verschillende interviews is de doorwerking van het koloniale en slavernijverleden, die door bijna alle geïnterviewden in het heden wordt benoemd en ervaren. Die doorwerking manifesteert zich op verschillende manieren.

Familie, relaties, rolpatronen

Meerdere geïnterviewden verklaren dat de soms gecompliceerde verhoudingen binnen gezinnen en families volgens hen zijn toe te schrijven aan het koloniale en slavernijverleden. In de context van kolonialisme en slavernij werd het opbouwen van stabiele gezins- en familierelaties onmogelijk gemaakt of in ieder geval bemoeilijkt. Het door meerdere respondenten gesignaleerde onvermogen van Zwarte mannen om emoties te tonen, vanuit de drang om sterk over te komen, wordt meermaals als voorbeeld genoemd. Verschillende respondenten geven aan daar zelf ook problemen mee te hebben gehad. Daarom hebben zij de stap genomen om actief te worden in Zwarte mannenorganisaties, waar zij hun eigen ervaringen en leerproces met andere Zwarte mannen kunnen delen en zich gezamenlijk verder kunnen ontwikkelen. Zoals een geïnterviewde het formuleert:

“Emoties zijn geen zwakte, maar een kracht.”

Een geïnterviewde zegt daarover dat een vader altijd moet proberen contact te onderhouden met zijn kinderen, hoe moeilijk dat ook is. Hij constateert ook dat een eenoudergezin waarin de vader de zorg voor de kinderen heeft soms als vreemd wordt ervaren, omdat snel wordt aangenomen dat de moeder deze zorgtaak op zich neemt. Het

doorbreken van deze rolpatronen is volgens meerdere geïnterviewden een noodzakelijke stap in de emancipatie van Zwarte mannen. Tegelijkertijd constateren meerdere geïnterviewden dat Zwarte vrouwen beter in staat lijken specifieke aandacht voor hun situatie te vragen, terwijl mannen daarin achterblijven.

Wanneer het gaat om opvoedingsstijlen wordt verwezen naar de autoritaire stijl van vorige generaties, die weinig ruimte liet voor dialoog en het ontwikkelen van een eigen mening. De dominante ouder kon zowel de vader als de moeder zijn, aldus verschillende respondenten.

Geïnterviewden die zelf kinderen hebben, zeggen ernaar te streven dit anders te doen. Tegelijkertijd merken zij dat doorgegeven opvoedingspatronen hardnekkig kunnen zijn en dat voortdurende zelfreflectie noodzakelijk is om ervaren tekortkomingen in de opvoeding niet te herhalen. Door dit met andere mannen bespreekbaar te maken, ontstaat ruimte voor ontwikkeling en groei, zo benoemen meerdere geïnterviewden. Zij zien zichzelf niet noodzakelijk als rolmodel, hoewel zij soms wel als zodanig door hun omgeving worden gezien.

“Mijn omgeving ziet mij als iemand die het gewoon regelt, als iemand die het laat lukken, als de Black-Jezus. Maar dat beeld klopt niet!”

(Zelf-)beeld van de Zwarte man

Alle geïnterviewden reflecteren op het (zelf-)beeld van Zwarte mannen. Het gevoel sterk te moeten zijn, het ontbreken van ruimte om emoties te tonen en het opkroppen van emoties, wat tot uitbarstingen kan leiden, worden genoemd als kenmerken die vaak bij Zwarte mannen worden herkend en die ook tot problemen kunnen leiden. Meerdere respondenten geven aan dat hun zoektocht naar wie zij als Zwarte man konden of moesten zijn, niet probleemloos is verlopen:

“Het koloniale verleden heeft nog invloed op mij gehad. Ik zat in een identiteitscrisis en had een gebrek aan rolmodellen.”

Het gebrek aan positieve rolmodellen wordt genoemd als een van de oorzaken van maatschappelijke problemen onder Zwarte jongeren. De inzet van Zwarte mannenorganisaties is erop gericht deze lacune te vullen door wél positieve rolmodellen voor te houden.

Enkele geïnterviewden gaan in op de seksualisering van Zwarte mannen. Zij relateren die aan het koloniale verleden, waarin volgens hen onder koloniale machthebbers zowel angst als fascinatie bestond voor de vermeende hyperseksualiteit van Zwarte mannen. Volgens deze geïnterviewden werkt dat beeld nog altijd door en vormt het een barrière voor het aangaan van gezonde en stabiele relaties.

Ook de relatie tussen Zwarte mannen en Zwarte vrouwen komt meermaals aan de orde tijdens de gesprekken. Daarbij wordt veel respect getoond voor de kracht van Zwarte vrouwen. Tegelijkertijd kan die kracht volgens geïnterviewden onbedoeld ook leiden tot een gevoel van minderwaardigheid bij Zwarte mannen. In dit verband wordt gewezen op de betere maatschappelijke prestaties van Zwarte vrouwen.

“Om bij te dragen aan een positief zelfbeeld van Zwarte mannen moet ik mezelf kwetsbaar opstellen, omdat ik ervan overtuigd ben dat ik daarmee de drempel verlaag, waardoor er ruimte komt voor groei. We moeten de dialoog aangaan.”

Gebrek aan kennis over het koloniale en slavernijverleden

Het gebrek aan kennis over het koloniale en slavernijverleden wordt door alle respondenten gezien als een obstakel voor persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke emancipatie. Volgens hen doen dit kennisgebrek en de gevolgen ervan zich zowel binnen de Zwarte gemeenschap zelf als binnen de bredere samenleving voor. Tegelijkertijd zien de geïnterviewden dit kennisgebrek zelf ook als een teken van de doorwerking van het koloniale en slavernijverleden.

Alle geïnterviewden zeggen veel belang te hechten aan het vergroten van die kennis. De mate waarin zij zichzelf in deze geschiedenis hebben verdiept, verschilt. Voor de een was bijvoorbeeld een bezoek aan Suriname van groot belang, terwijl een ander zich daar juist bewust werd van het verschil tussen de diaspora in Nederland en de bevolking in Suriname.

Maatschappelijke positie van Zwarte mannen

Alle geïnterviewden constateren dat de maatschappelijke positie van Zwarte mannen moet worden verbeterd. Een respondent wijst daarbij op het ongelijke speelveld en op de boodschap van oudere generaties dat Zwarte mannen beter moesten presteren om gelijk behandeld te worden. Volgens hem gaat die houding impliciet uit van inferioriteit. Juist omdat deze houding van jongs af aan is aangeleerd, is het moeilijk maar noodzakelijk om die af te werpen. De noodzaak van een Zwart netwerk wordt genoemd als een belangrijk instrument voor maatschappelijke positieverbetering. Zwarte mannen in posities van invloed zouden meer moeten samenwerken en zo meer slagkracht kunnen ontwikkelen om mogelijkheden te creëren voor andere Zwarte mannen.

Racisme en uitsluiting

Meerdere geïnterviewden geven aan te maken te hebben gehad met vormen van racisme. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de werkomgeving, maar een enkeling geeft aan racisme ook al op jonge leeftijd te hebben ervaren, onder meer rond Sinterklaas.

Opgroeien in Zuidoost biedt door de grote Zwarte gemeenschap een tijdlang een buffer tegen anti-zwart racisme en uitsluiting. Juist daardoor kan de confrontatie met de wereld buiten Zuidoost soms des te zwaarder zijn.

Zwarte mannen en beleid

De meeste geïnterviewden geven aan een kloof te zien tussen beleidsvoornemens en de praktijk. Instellingen zouden beter moeten luisteren naar de behoeften en wensen van bewoners, waaronder Zwarte mannen. De aandacht voor de positie van Zwarte vrouwen wordt als positief ervaren, maar het ontbreken van vergelijkbare aandacht voor Zwarte mannen wordt als een gemis gezien.

Een van de geïnterviewden verwijst naar het Zwart Beraad in Amsterdam Zuidoost in de jaren negentig. Zwarte politici en ambtenaren eisten destijds samen meer inspraak en gelijkwaardigheid naar aanleiding van het beschikbaar komen van Europese gelden voor Zuidoost. De strijd voor representatie vertoont volgens deze respondent parallellen met vragen die ook nu vanuit de Zwarte gemeenschap worden gesteld. Hij memoreert dat er in de jaren negentig zowel steun als actieve tegenwerking was vanuit het ambtelijk apparaat in Zuidoost, waar het ging om ruimte geven aan gemeenschapsinitiatieven. Voor het Zwart Beraad was van belang dat inzet vanuit de gemeenschap ook werd gecompenseerd en dat sprake was van gelijkwaardige machtsverhoudingen. Dat zijn zaken die ook nu weer actueel zijn.

4.2 Literatuuronderzoek

Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de bevindingen uit de interviews op verschillende punten aansluiten bij bestaande literatuur over postkoloniale gemeenschappen en Zwarte mannen. Daarbij moet worden opgemerkt dat een belangrijk deel van deze literatuur sterk op de Verenigde Staten is gericht.

Historische en maatschappelijke context

De aanwezigheid van gemeenschappen met een Afro-Surinaamse en Afro-Caribische achtergrond in Amsterdam Zuidoost is een direct gevolg van de koloniale geschiedenis van Nederland. Die geschiedenis begon meer dan 400 jaar geleden en laat tot op de dag van vandaag sporen na in de samenleving.

Over het ontstaan en de ontwikkeling van de Zwarte gemeenschap in Amsterdam is inmiddels veel kennis geproduceerd. Zo heeft onderzoeker Mark Ponte van het Stadsarchief Amsterdam aangetoond dat er al eeuwen sprake is van Zwarte aanwezigheid in de stad. Voor de meer recente geschiedenis van deze aanwezigheid is het werk van The Black Archives relevant. In de context van Amsterdam Zuidoost kan daarnaast het werk van Imagine IC worden genoemd. Deze instelling heeft talrijke participatieve erfgoedprojecten uitgevoerd, waarin het vastleggen van het erfgoed van het stadsdeel en de stemmen van bewoners centraal stonden. Sociaal wetenschapper John Schuster heeft belangrijk onderzoek gedaan naar met name de migratie van Surinamers naar Nederland.⁸

Zoals antropoloog Gloria Wekker in haar studie *Witte Onschuld* uit 2016 heeft betoogd, heeft de eeuwenlange koloniale geschiedenis onder meer geleid tot het ontstaan van een cultureel archief waarin aannames over mensen van kleur, en Zwarte mensen in het bijzonder, nog steeds doorwerken, hoewel die doorwerking in Nederland lange tijd is ontkend.⁹ Dit cultureel archief werkt door in verschillende domeinen van de maatschappij. Mede naar aanleiding van Wekkers werk is er meer aandacht gekomen voor het systemische karakter van processen van racialisering en uitsluiting. In de afgelopen jaren is bovendien meer onderzoek verricht naar deze onderwerpen. Dat geldt ook voor

⁸ John Schuster, *Waar ik gelukkig Ben, daar wil ik nu wonen: onderzoek naar de achtergronden van de Surinaamse re-emigratie 1970–1986* (Amsterdam: Wetenschapswinkel van de UvA, 1988).

⁹ Gloria Wekker, *Witte onschuld: paradoxen van kolonialisme en ras* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2016).

onderzoek naar het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking daarvan.¹⁰ Deze toename in kennisproductie heeft er ook toe geleid dat er meer aandacht en inzicht is ontstaan voor de verschillende manieren waarop het koloniale verleden doorwerkt in de hedendaagse maatschappij.¹¹

Racisme en discriminatie

De Europese Unie heeft anti-Zwart racisme in 2019 officieel erkend als een specifieke vorm van racisme. Deze vorm van racisme komt voort uit meer dan 500 jaar extreme ontmenselijking van Afrikanen en personen van Afrikaanse herkomst tijdens de trans-Atlantische slavenhandel en het kolonialisme.¹² Ondanks de ernst van de situatie wordt slechts ongeveer 3 procent van de discriminatie-incidenten gemeld bij officiële instanties. Dat betekent dat de werkelijke omvang van anti-Zwart racistische incidenten vermoedelijk veel groter is dan de gemelde cijfers doen vermoeden.¹³ Anti-Zwart racisme blijft ook in Amsterdam een aanhoudend probleem. Het manifesteert zich op verschillende levensgebieden, zoals op straat, in de horeca, in winkels en op de werkvloer. Volgens het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam is anti-Zwart racisme zowel een alledaags als een institutioneel probleem dat alle facetten van de samenleving raakt: van de arbeidsmarkt en het onderwijs tot de media en de publieke opinie. Het is diepgeworteld en structureel, bevoordeelt witte mensen, benadeelt Zwarte mensen en is verweven met beleid, instituties en de Nederlandse cultuur.

In dit verband mag het baanbrekende onderzoek van professor Philomena Essed niet onvermeld blijven. Haar studie *Alledaags racisme* uit 1984 is van groot belang geweest voor de groeiende bewustwording van racisme in de Nederlandse samenleving. In de door haar en professor Isabel Hoving geredigeerde bundel *Dutch Racism* uit 2014 gaan verschillende auteurs in op specifieke kenmerken van racisme in Nederland, waarbij onder meer ontkenning, morele superioriteit en het gebruik van humor een belangrijke rol spelen.

Etnisch profileren en ongelijke behandeling door medeburgers, politie en andere instituties zijn belangrijke voorbeelden van racialisering en uitsluiting.¹⁴ Zo controleerde de Belastingdienst burgers met een tweede nationaliteit extra streng op belastingfraude. Dit kan het vertrouwen van mensen van Afrikaanse afkomst in instituties aantasten en negatieve gevolgen hebben voor sociale samenhang en maatschappelijke participatie. Met name in Amsterdam Zuidoost heeft dit grote impact gehad.¹⁵

Verbaal racisme en scheldpartijen, zoals uitgescholden worden voor “Zwarte Piet”, zijn voor veel Zwarte mensen herkenbare, alledaagse ervaringen. Ze hebben een grote negatieve impact en staan symbool voor fundamentele raciale ongelijkheden, waar ze ook een uitloeijsel van zijn. Dergelijke vormen van racistische stereotypering en bejegening

¹⁰ Zie onder andere Brandon et al., red., *Oost en West*; Rose Mary Allen, Esther Captain en Matthias van Rossum, red., *Staat en slavernij*; Karwan Fatah-Black en Lauren Lauret, red., *Koloniaal burgerschap: geschiedenis en erfenis*.

¹¹ Zie onder andere de activiteiten van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme: <https://www.bureauncdr.nl/publicaties>

¹² Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam, *Anti-zwart racisme in de regio Amsterdam* (Amsterdam: Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam, 2020).

¹³ Idem.

¹⁴ Aafke Dohmen, Ellen Verbakel en Gerbert Kraaykamp, “Sociaal vertrouwen in de Europese context: een multiniveauanalyse met achttien landen,” *Mens en Maatschappij* 85, nr. 2 (2010): 154–175.

¹⁵ Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam, *Anti-zwart racisme in de regio Amsterdam*.

worden in Nederland al sinds de jaren zestig bekritiseerd. In dit verband wordt ook gesproken van “eigengerechtigd racisme”: een houding waarbij het uiten van kwetsende en discriminerende meningen wordt gezien als een belangrijk recht, vaak met een beroep op de vrijheid van meningsuiting.¹⁶

Vooroordelen en ongelijke kansen spelen een rol bij sollicitaties en op de werkvloer. Zwarte mannen kunnen daarbij worden afgewezen op basis van stereotypingen rond hun cultuur of uiterlijk. Ook selectieve onbeleefdheid op het werk kan leiden tot hogere stressniveaus, verminderde creativiteit en lagere betrokkenheid bij het werk.¹⁷ Daarnaast is er sprake van symbolisch racisme. Het woord “zwart” heeft in het publieke domein en in alledaagse uitdrukkingen vaak een negatieve lading, zoals in “zwart geld”, “zwarte lijst” of “zwarte markt”.¹⁸ Dit bevestigt dat de kleur zwart in de Europese context structureel negatief gecodeerd is. Velen ervaren bovendien dat hun problemen, waaronder racisme, onvoldoende worden erkend en aangepakt door autoriteiten. Volgens het eerder aangehaalde *Masterplan Zuidoost* heerst er een gevoel van niet gehoord, gezien of begrepen worden.

Uit Amerikaans onderzoek van Curry en Utlely blijkt dat de geschiedenis van seksueel misbruik van Zwarte mannen en jongens lange tijd is uitgewist en genegeerd als gevolg van racisme en anti-Zwarte misandrie.¹⁹ Zij bekritisieren de hardnekkige stereotypering van Zwarte mannen en jongens als “seksueel agressief” of “hyperseksueel”, omdat die beelden belemmeren dat zij als slachtoffers worden gezien. Deze “mythe van hyperseksualisering” verhult de impact van verkrachting en seksuele dwang op Zwarte mannen en jongens. De maatschappij ziet Zwarte jongens volgens Curry en Utlely zelden als slachtoffers van seksueel geweld en beschouwt hen uitsluitend als daders.²⁰ Dit sluit aan bij de bredere discussie over alledaags racisme en ongelijke behandeling die Zwarte mensen ervaren. Ook in de Nederlandse context is over de seksualisering van Zwarte mannen geschreven. Sociaal wetenschapper John Schuster beschrijft in *Poortwachters over immigranten* hoe Zwarte mannen in het dominante beleids- en mediadiscours van de jaren vijftig werden geseksualiseerd in de context van hun relaties met witte vrouwen.

Daarnaast spelen er specifieke lokale factoren in Amsterdam Zuidoost. Uit onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut blijkt dat bewoners in buurten als de H-buurt relatief vaak spanningen ervaren: 41 procent ervaart spanningen in de buurt en 21 procent geeft aan weinig vertrouwen te hebben in anderen. Ook een beperkt vertrouwen in instanties komt daarbij sterk naar voren. Dit sluit aan bij de praktijkervaringen van de in Zuidoost werkzame theoloog Samuel Lee. In zijn artikel *Slavernijverleden in het heden: praktijkervaringen* beschrijft hij voorbeelden van Zwarte mannen in Zuidoost die in het dagelijks leven te maken krijgen met profilering en discriminatie, zoals onterechte beschuldigingen van diefstal of racistische bejegening door leidinggevenden op de werkvloer.²¹

¹⁶ Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam, *Anti-zwart racisme in de regio Amsterdam*.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Hanneke Felten, Tamara Keers, Rominique van Rhemen en Serena Does, *Zwart-witdenken? Een literatuuronderzoek naar de impact van zwart-witconnotaties op discriminatie* (Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven, 2024).

¹⁹ Tommy J. Curry en Ebony A. Utlely, “She Touched Me: Five Snapshots of Adult Sexual Violations of Black Boys,” *Kennedy Institute of Ethics Journal* 28, nr. 2 (2018): 205–241.

²⁰ Curry en Utlely, “She Touched Me,” 205; Tommy J. Curry en Gwenetta D. Curry, “Taking It to the People: Translating Empirical Findings About Black Men and Black Families Through a Black Public Philosophy,” *Dewey Studies* 2, nr. 1 (2018): artikel 16.

²¹ Samuel Lee, “Slavernijverleden in het heden: praktijkervaringen,” *Nieuw Wij*, 2023, <https://www.nieuwwij.nl/achtergrond/slavernijverleden-in-het-heden-praktijkervaringen/>

Het historische perspectief is onlosmakelijk verbonden met deze hedendaagse ervaringen. Het onderzoek *Staat en slavernij* benadrukt dat de Nederlandse staat structureel betrokken was bij slavernij en koloniale overheersing. Die betrokkenheid heeft bijgedragen aan het ontstaan van een “cultureel archief” waarin gevoelens van vermeende superioriteit bij witte Nederlanders en vermeende inferioriteit bij nazaten van slaafgemaakten zijn geïnternaliseerd. Dit archief werkt door in hedendaagse vormen van anti-Zwart racisme en kan bijdragen aan intergenerationeel trauma.²²

Familiestructuur, vaderschap en gezinsrollen

Bij literatuuronderzoek naar deze thema's is voorzichtigheid geboden. Zeker wanneer het gaat om gemeenschappen met een migratieachtergrond of andere gemarginaliseerde groepen, is het van belang alert te zijn op essentialistische en geracialiseerde vooronderstellingen, bijvoorbeeld over Zwarte mannen.

Het vraagstuk van vaderschap en gezinsrollen bij Afro-Caribische mannen in Nederland wordt onder meer beschreven door Distelbrink en Ketner, op basis van onderzoek dat zij in 2011 in Zuidoost uitvoerden. Zij laten zien dat bijna de helft van de Surinaamse en Antilliaanse gezinnen een eenoudergezin is, waarvan meer dan 90 procent door de moeder wordt geleid. Dit betekent dat vaders in deze groepen significant vaker uitwonend zijn dan gemiddeld. Distelbrink en Ketner leggen expliciet een verband met historische factoren. Tijdens de slavernij was het voor tot slaafgemaakten verboden om te trouwen en maakten de leefomstandigheden een stabiel gezinsleven vrijwel onmogelijk.

Ook na de afschaffing bleef het huwelijk een bijzondere status houden, mede omdat het lange tijd vooral was voorbehouden aan witte kolonials. Hierdoor konden mannen vaak niet voldoen aan de verwachting dat zij hun gezin volledig zouden onderhouden, wat hun positie marginaliseerde. Vrouwen ontwikkelden daardoor een grotere emotionele en financiële onafhankelijkheid. Patronen van moedergeleide gezinnen en relaties met meerdere partners bleven vervolgens ook in latere generaties invloedrijk. Distelbrink en Ketner wijzen er bovendien op dat de afwezigheid van vaders samenhangt met verhoogde risico's voor kinderen, zoals slechtere schoolprestaties, meer probleemgedrag, eerder middelengebruik en een jongere leeftijd bij seksueel debuten. Tegelijkertijd kunnen institutionele omgevingen, zoals scholen en het justitiële systeem, bij scheiding het contact tussen kinderen en uitwonende vaders belemmeren.²³

Doorwerking van het slavernijverleden

De historische onderdrukking van mensen van kleur in Nederland heeft ertoe bijgedragen dat racisme verweven raakte met cultuur en instituties. Dit leidt tot structurele benadeling van Zwarte mensen. Veel nazaten ervaren de structurele en culturele doorwerking van het koloniale en slavernijverleden in hun dagelijks leven, onder meer in de vorm van racisme en discriminatie. De “onderkoelde” ontvangst van Surinamers in Nederland, mede gekenmerkt door racisme, heeft wonden veroorzaakt die deel uitmaken van het “cultureel archief” van kolonialisme en slavernij. Voor sommige eerstegeneratiemigranten werden

²² Rose Mary Allen, Esther Captain en Matthias van Rossum, red., *Staat & slavernij: het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen* (Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep, 2023).

²³ Marjolein Distelbrink en Susan Ketner, “‘Vaderschap is geen Playstation’: vaderschap versterken bij Afro-Caribische mannen,” *Pedagogiek* 31, nr. 1 (2011): 53–67.

geïnternaliseerd racisme en *whitepassing* manieren om te overleven en succesvol te zijn in Nederland. Latere generaties zoeken juist vaker de verbinding met hun wortels en eisen zichtbaarheid voor hun verleden, met trots op hun voorouders en hun verzet. Ook in samenlevingen zoals die op de Antilliaanse eilanden is sprake van complexe gelaagdheid. Kleur, gender en sociaaleconomische status beïnvloedden daar de levens en posities van mensen, leidend tot een voortdurende preoccupatie met de eigen maatschappelijke positie. Deze diepgewortelde elementen van kolonialisme en slavernij beïnvloedden de maatschappelijke verhoudingen tot op de dag van vandaag.

Volgens Curry en Utley stelt de Black Male Studies-benadering dat de kwetsbaarheid van Zwarte mannen en jongens mede voortkomt uit de specifieke wisselwerking tussen racialisering en mannelijkheid binnen neokoloniale patriarchale staten.²⁴ De stereotypering van Zwarte mannen als “barbaars en wild” en als “dieren, geen mensen” is een directe echo van de dehumanisering tijdens de slavernij.

Spiritualiteit, filosofie en religie

De rol van spiritualiteit in het leven van Zwarte gemeenschappen is nauw verweven met de koloniale en slavernijgeschiedenis. Nederlandse protestantse kerken waren actief betrokken bij de legitimatie van slavernij en het koloniale project. Predikanten zoals Jacobus Capitein betoogden in de achttiende eeuw dat lichamelijke slavernij niet strijdig was met christelijke vrijheid. Zo konden geloof en slavernij theologisch naast elkaar worden geplaatst.²⁵ Deze verwevenheid van kerk en kolonialisme maakte religie tot een instrument van onderdrukking, maar ook tot een arena voor verzet en herinterpretatie. Afro-Caribische spirituele tradities, zoals het winti-geloof en tambú-muziek, boden tot slaafgemaakten alternatieve vormen van zingeving en gemeenschapsvorming die zich onttrokken aan de koloniale kerk. Naast religiositeit ontwikkelden zich in de diasporische context ook seculiere vormen van spiritualiteit, waarin filosofie en gemeenschap elkaar raken.²⁶

Gender en seksualiteit

Het discours rond Zwarte mannelijkheid wordt sterk beïnvloed door hardnekkige stereotypen die teruggaan tot de koloniale en slavernijperiode. Zwarte mannen worden vaak geassocieerd met hyperseksualiteit, agressie en een vermeend gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel. Deze beelden legitimeren zowel alledaagse vooroordelen als structurele uitsluiting en hebben diepgaande gevolgen voor de manier waarop Zwarte mannen hun identiteit en sociale positie kunnen vormgeven.²⁷ In hedendaagse contexten, zoals Amsterdam Zuidoost, resoneert dit in de manier waarop jonge Zwarte mannen in publieke ruimtes worden bekeken, benaderd en geprofileerd.

Binnen de Zwarte gemeenschap zelf bestaat een kritische traditie waarin seksisme en homofobie worden bevraagd. Byrd en Guy-Sheftall documenteren hoe Zwarte mannen

²⁴ Curry en Utley, “She Touched Me,” 216.

²⁵ Bente de Leede en Martijn Stoutjesdijk, red., *Kerk, kolonialisme en slavernij: verhalen van een vervlochten geschiedenis* (Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers, 2023).

²⁶ Zie voor het project *Kerk en Slavernij*, een samenwerkingsverband tussen de Vrije Universiteit Amsterdam en de Protestantse Theologische Universiteit, dat de dwarsverbanden tussen kerk, kolonialisme, slavernij en doorwerking onderzoekt: <https://kerkenslavernij.nl>

²⁷ Brittany Slatton en Kamesha Spates, *Hyper Sexual, Hyper Masculine? Gender, Race and Sexuality in the Identities of Contemporary Black Men* (Londen: Routledge, 2014).

sinds de negentiende eeuw hebben geschreven over gender en seksualiteit en daarbij progressieve alternatieven hebben ontwikkeld. In hun bundel *Traps* benadrukken zij dat traditionele, heteronormatieve modellen van mannelijkheid zelf “vallen” of “traps” kunnen zijn: modellen die mannen beperken en gemeenschappen verdelen. Het concept van de “*tradition of John*” biedt bijvoorbeeld een alternatief model van mannelijkheid waarin moed, hoop, creativiteit en solidariteit centraal staan. Daarbij wordt expliciet afstand genomen van seksisme en homofobie als vormen van onderdrukking die de gemeenschap verzwakken.²⁸

Maatschappelijke positie en vertrouwensrelaties

Het Dashboard Kerncijfers van de gemeente Amsterdam, waarin verschillende kengetallen over de stad als geheel en over de afzonderlijke stadsdelen zijn opgenomen, laat zien dat Amsterdam Zuidoost op een aantal terreinen afwijkt van het stedelijk gemiddelde.²⁹ Zo huurt 48 procent van de bewoners een woning van een woningcorporatie, tegenover een stedelijk gemiddelde van 39 procent. Ook het aandeel bewoners met een lage sociaaleconomische status ligt in Zuidoost met 38 procent significant hoger dan het stedelijk gemiddelde van 26 procent. Tegen deze achtergrond is duidelijk dat bewoners in Zuidoost voor extra uitdagingen staan. Dat geldt ook voor Zwarte mannen.

Wanneer wordt gekeken naar de beleving van bewoners, komt een gebrek aan vertrouwen in overheden en officiële instanties naar voren. Dat wantrouwen hangt deels samen met negatieve ervaringen, een als paternalistisch ervaren houding van instanties en onvoldoende vertegenwoordiging van gemeenschappen in besluitvormingsprocessen.³⁰ Bij overlast en problemen waarbij Afrikaanse Amsterdammers betrokken zijn, zoals Nigeriaanse en Ghanese Amsterdammers, kan de geloofsgemeenschap een belangrijke rol spelen. Veel Afrikaanse Amsterdammers zijn actief in de kerk en daar goed bereikbaar, terwijl instanties op straat juist moeite kunnen hebben om contact te leggen. Dat heeft mede te maken met wantrouwen richting gezag en hulpverlening.

Een voorbeeld daarvan is de casus rond hulpverleningsinstantie Spirit, waarover lange tijd het beeld bestond dat zij niet hielp, maar “erop uit was je kinderen af te pakken”. Om deze beeldvorming tegen te gaan, werkte een betrokken kerkorganisatie nauw samen met buurtregisseurs, die regelmatig in de kerk uitleg gaven over hun werk. Aanleiding waren incidenten waarbij mannen van de galerij sprongen bij confrontaties met de politie, soms met dodelijke afloop. Dit veroorzaakte woede binnen de desbetreffende gemeenschap.

²⁸ Rudolph P. Byrd en Beverly Guy-Sheftall, red., *Traps: African American Men on Gender and Sexuality* (Bloomington: Indiana University Press, 2001).

²⁹ Gemeente Amsterdam, *Dashboard Kerncijfers*:

https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers?tab=indicator&thema=wonen&indicator=LBUURTGEELIJK_P&indeling=ggwgebieden&jaar=2025&gebied=GA01&taal=nl

³⁰ Rose Mary Allen, Esther Captain en Matthias van Rossum, red., *Staat & slavernij: het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen* (Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep, 2023).

Beleidskaders: rapporten en beleidsplannen

Wanneer naar het bestuur van stadsdeel Zuidoost wordt gekeken, valt op dat drie bestuurders verantwoordelijk zijn voor een stadsdeel met ongeveer 90.000 inwoners. Tegen die achtergrond is het begrijpelijk dat bestuurders, hoewel zij zich binnen alle facetten van hun werk ook moeten inzetten voor Zwarte mannen, ervoor kiezen om bij bijeenkomsten maximaal één vertegenwoordiger aanwezig te laten zijn. In dit traject trok stadsdeelvoorzitter Tanja Jadnanansing met de organisaties op. Dat deze vertegenwoordiging kwetsbaar is, bleek op de dag van het atelier zelf, toen een calamiteit ervoor zorgde dat zij een deel van het atelier moest missen. Daarna was zij goed beschikbaar om in de beperkte tijd vóór de verkiezingen van maart 2026 vervolgstappen te zetten. Vervolgens gebeurde er iets opvallends. De bestuurder bood de organisaties de mogelijkheid om vóór de verkiezingen een aantal concrete doelen in te dienen en te realiseren. De organisaties wilden echter vooral spreken over structurele interventies op verschillende beleidsterreinen. Dit leidde tot een impasse. Inmiddels is voor mei 2026 een afspraak vastgelegd met de directeur van het *Masterplan Zuidoost* om te bespreken welke stappen kunnen worden genomen.

Het stadsdeel lijkt als organisatie kwetsbaar. Uit gemeentelijke analyses en praktijkervaring blijkt dat stadsdelen met zware sociale opgaven vaker te maken hebben met wisselingen in personeel en minder continuïteit in de bezetting dan beleidsdirecties of stadsdelen met minder complexe opgaven. Vooral uitvoerende functies in het sociaal en veiligheidsdomein kennen een bovengemiddeld verloop.

Op dit moment zijn er verschillende beleidsplannen die betrekking hebben op de ontwikkeling van Amsterdam Zuidoost. Naast het *Masterplan Zuidoost* beschikt de gemeente Amsterdam sinds het najaar van 2025 over het adviesrapport *Route naar Herstel*. Dit rapport beoogt concrete stappen te formuleren in navolging van de excuses die de gemeente Amsterdam in 2021 maakte voor haar rol in het koloniale slavernijverleden.

Masterplan Zuidoost

Het *Masterplan Zuidoost* is een lange-termijn-programma voor de periode 2021–2040. Het heeft als doel structurele ongelijkheid en achterstanden in stadsdeel Zuidoost aan te pakken. De focus ligt op het verbeteren van leefbaarheid, veiligheid, onderwijs, werkgelegenheid, gezondheid en sociale cohesie. De zogeheten Alliantie Zuidoost bestaat uit de gemeente Amsterdam, stadsdeel Zuidoost, vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, woningcorporaties en bewoners.

Zuidoost heeft een sterke identiteit en wordt gekenmerkt door diversiteit en culturele rijkdom, maar kent ook hardnekkige problemen. Vergeleken met andere stadsdelen scoort Zuidoost lager op sociaaleconomische indicatoren zoals inkomen, gezondheid, woongenot, onderwijsresultaten en ervaren veiligheid. De bevolking bestaat uit meer dan 130 nationaliteiten en kent een bovengemiddeld aandeel jongeren en huishoudens met een kwetsbare sociaaleconomische positie.

Volgens de analyse in het oorspronkelijke *Masterplan Zuidoost* en de latere *Outcome-monitor 2025* is in Zuidoost, in vergelijking met andere stadsdelen, sprake van een complex samenspel van sociaaleconomische en ruimtelijke factoren. Bewoners benoemen vooral sociale veiligheid en gezondheid als belangrijke aandachtspunten.

De aanpak van het *Masterplan Zuidoost* is integraal en wijkgericht. Dat betekent dat onderwijs, werk, wonen, zorg, veiligheid en cultuur niet los van elkaar worden benaderd, maar in samenhang. Bewonersparticipatie en lokale verankering zijn daarbij leidend: plannen worden samen met buurtbewoners en organisaties ingevuld. Tegelijkertijd betekent deze brede, integrale aanpak dat er vooralsnog geen specifiek beleid lijkt te zijn voor Zwarte mannen als groep met eigen ervaringen, uitdagingen en behoeften.

Route naar Herstel

In navolging van de excuses die de gemeente Amsterdam in 2021 maakte voor haar aandeel in het koloniale slavernijverleden, is na verschillende overlegmomenten met betrokken organisaties, waaronder het Zwart Manifest, het rapport *Route naar Herstel* gepresenteerd. Het rapport, opgesteld door IZI Solutions en The Black Archives, geeft invulling aan concrete stappen en beleid gericht op herstel van het leed en de maatschappelijke achterstelling die door het koloniale slavernijverleden zijn veroorzaakt. Het rapport is eind 2025 in de Amsterdamse gemeenteraad besproken.

In *Route naar Herstel* wordt gebruikgemaakt van het begrip intersectionaliteit.³¹ Dit begrip maakt zichtbaar dat verschillende vormen van achterstelling niet voor alle groepen op dezelfde manier uitwerken. Groepen kunnen kenmerken met elkaar delen, maar ook eigen specifieke ervaringen, posities en behoeften hebben. Het rapport zegt daarover:

Rehabilitatie richt zich op het herstellen van individuen en gemeenschappen na schade of trauma. De genoemde maatregelen zijn gericht op het bieden van ondersteuning, heling en herstel aan individuen en gemeenschappen die zijn getroffen door racisme, discriminatie en historische onrechtvaardigheden. Ze omvatten het bieden van psychosociale ondersteuning, het faciliteren van safe spaces, het erkennen en ondersteunen van culturele tradities en spirituele praktijken, en het bieden van educatieve kansen aan specifieke groepen, zoals studenten uit Caribische landen in het Koninkrijk. Deze maatregelen dragen bij aan het herstel van het mentale, emotionele en spirituele welzijn van individuen en gemeenschappen die zijn getroffen door racisme en historische trauma's, en dragen zo bij aan hun rehabilitatie. Dit omvat het faciliteren van herstel- en helingstations in elk stadsdeel, waar mensen geholpen kunnen worden, het bieden van psychosociale ondersteuning aan overlevenden en hun families, sessies met systeemtherapeuten gericht op (Zwarte) familierelaties, erkenning en ondersteuning van Afro-Nederlandse spirituele tradities, en het faciliteren van educatieve kansen voor studenten uit de Caribische landen in het Koninkrijk.³²

Uit een bestudering van de actieve en geplande beleidsplannen van de gemeente Amsterdam en stadsdeel Amsterdam Zuidoost komt een duidelijk beeld naar voren. Via wijk- en buurtontwikkeling wordt geprobeerd de maatschappelijke problematiek in het stadsdeel aan te pakken. In dat beleid is tot op heden geen specifiek op Zwarte mannen gericht beleid waar te nemen. Ook het antidiscriminatiebeleid van de gemeente heeft een

³¹ *Route naar Herstel: adviesrapport Amsterdam Zwart Manifest* (Amsterdam: Amsterdam Zwart Manifest, 2025).

³² *Route naar Herstel: adviesrapport Amsterdam Zwart Manifest* (Amsterdam: Amsterdam Zwart Manifest, 2025), 7.

overwegend generiek karakter. In het in 2021 verschenen actieonderzoek naar anti-Zwart racisme in Amsterdam, *Zwart Wit Boek*, uitgevoerd door The Black Archives in opdracht van de gemeente Amsterdam, wordt wel specifiek aandacht besteed aan de uitwerking van deze vorm van racisme op Zwarte mannen.

4.3 Beleidsatelier

Op 16 oktober 2025 vond in het kader van dit onderzoek een beleidsatelier plaats met 22 deelnemers uit maatschappelijke organisaties, het onderwijs, ervaringsdeskundigen en het stadsdeel, begeleid door Krijn van Beek van Policy Design Studio en Ikrâm Çakir van het Kenniscentrum Ongelijkheid.

Hoewel alle aanwezigen geïnteresseerd waren in de aanpak van een beleidsatelier, bestond bij sommige deelnemers ook scepsis over het nut ervan. Voor hen voelde de bijeenkomst deels als een herhaling van zetten uit het verleden: leden van gemeenschappen werd om input gevraagd, terwijl daar uiteindelijk weinig mee werd gedaan. Of hun input werd overgenomen zonder dat de betrokken leden van gemeenschappen daarvoor adequaat werden beloond.

Deze scepsis was een uiting van het lage vertrouwen in initiatieven die met de overheid of bestuurders werden geassocieerd. Door tijd te nemen voor de gestelde vragen en transparant te zijn over de opzet en bedoeling van het atelier, werd bereikt dat iedereen toch actief participeerde.

Een verbindend element onder alle deelnemers was hun sterke betrokkenheid bij Zuidoost. Velen van hen zetten zich al lange tijd in voor de gemeenschappen in het stadsdeel. Aan verschillende tafels werkten de deelnemers aan casussen die verband hielden met de problematiek van het stadsdeel, zoals werk, wonen en veiligheid. De resultaten van de verschillende tafels zijn plenair gepresenteerd. Daarna werd gekeken naar overeenkomsten en verschillen tussen de aangedragen oplossingen.

Uitkomsten van het beleidsatelier

Een van de geconstateerde problemen was versnippering: zowel aan de kant van de overheid als binnen de gemeenschappen zelf. Een belangrijke uitkomst van het beleidsatelier was de behoefte aan een centraal loket, dat door de aanwezigen het **GemeenschapsPlanBureau Zuidoost** werd genoemd.

Het voorstel is dat bestaande initiatieven in Zuidoost gezamenlijk een GemeenschapsPlanBureau Zuidoost (GPB-Zuidoost) oprichten. Het bureau wordt daarbij gezien als een combinatie van lokale ontwikkelingsmaatschappij, gezaghebbende agendazetter, voortgangsmonitor en bemiddelaar tussen gemeenschap, overheid en instituties, uitmondend in een betere praktijk.

GPB-Zuidoost heeft als doel de positie van Zwarte mannen te verbeteren. Het werkt aan deze doelstelling langs drie samenhangende lijnen:

Economische ontwikkeling

- GPB-Zuidoost benadert de tien grootste ondernemingen en onderwijsinstellingen in Zuidoost om samen een economisch vijfjarenplan te maken en uit te voeren, gericht op een inclusieve economie in Zuidoost.
- Onderdeel van dit plan is in elk geval een voorstel aan de gemeente om ongelijk te investeren in Zuidoost. Door gericht te investeren in specifieke onderwerpen kan meer worden bereikt dan met gelijkmatige investeringen.

- Daarnaast ontwikkelt GPB-Zuidoost samen met de dienst Onderzoek en Statistiek (O&S) van de gemeente een monitor die jaarlijks de economische positie van Zwarte mannen in kaart brengt.

Institutionele ontwikkeling

- Om instituties neutraler en responsiever te maken, organiseert GPB-Zuidoost een bijeenkomst met wethouders, directeuren en andere invloedrijke betrokkenen. Tijdens die bijeenkomst wordt gezamenlijk een plan van aanpak opgesteld dat door de betrokken partijen zelf wordt gedragen. GPB-Zuidoost ziet toe op de uitvoering daarvan.
- Onderdeel van dit plan is dat de gemeente investeert in haar eigen organisatiecultuur, bewustwordingstrainingen, loopbaanbeleid en inkoopbeleid. Ook wordt gedacht aan sancties bij hardnekkige onwil.
- GPB-Zuidoost kanaliseert meldingen van discriminatie en ongelijke behandeling door of bij instanties. In een rol die vergelijkbaar is met die van een ombudsfunctie gaat GPB-Zuidoost het gesprek aan met deze instanties, met als doel onrecht te corrigeren en instanties aan te zetten tot leren.
- GPB-Zuidoost rapporteert jaarlijks over de voortgang op het gebied van representatie, gelijke behandeling en aanverwante thema's.

Sociale ontwikkeling

- Het eigenaarschap van deze ontwikkeling moet bij bewoners zelf liggen. Iedereen heeft een aandeel in GPB-Zuidoost.
- GPB-Zuidoost organiseert samen met scholen een structurele verbetering van het geschiedeniscurriculum, niet alleen voor de stad maar mogelijk ook breder (landelijk).
- Omdat veel stadsdeelbewoners vooral bezig zijn met overleven, ontwikkelt GPB-Zuidoost samen met de gemeente een plan voor sociale structuurversterking. Daarbij gaat het onder meer om het versterken van netwerken, zodat op alle plekken vertegenwoordiging ontstaat.
- GPB-Zuidoost monitort en rapporteert over de voortgang.

In de afsluitende discussie nodigde stadsdeelvoorzitter Tanja Jadnanansing de initiatiefnemers uit om met het bestuur van het stadsdeel in gesprek te gaan over de verdere concretisering van deze voorstellen.

5. Conclusies en aanbevelingen

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de vraag of het koloniale en slavernijverleden concreet doorwerkt in het leven van Zwarte mannen bevestigend kan worden beantwoord. Die doorwerking is zichtbaar in persoonlijke ontwikkeling, sociale verhoudingen, institutionele relaties en economische positie. Daarmee raakt het vraagstuk niet alleen aan individuele ervaringen, maar ook aan bredere maatschappelijke en beleidsmatige structuren.

Persoonlijke ontwikkeling

Op basis van de interviews kan worden gesteld dat familierelaties en rolpatronen die te herleiden zijn tot de periode van kolonialisme en slavernij, nog altijd doorwerken in het zelfbeeld van Zwarte mannen. Respondenten beschrijven hoe zij vaak opgroeien met een beeld waarin het tonen van emoties, kwetsbaarheid en open communicatie als zwakten worden gezien, en waarin mannelijkheid op een specifieke manier wordt ingevuld.

Zowel uit de literatuur als uit de interviews komt naar voren dat deze patronen van generatie op generatie worden doorgegeven. Voor sommige respondenten is sprake van intergenerationeel trauma, dat zowel betrekking heeft op de relationele sfeer — de verhouding tot ouders, partners en kinderen — als op het zelfbeeld dat aan Zwarte mannen wordt opgelegd. Twee van de drie betrokken organisaties, Black Men Talk en ManPain, zijn met name op deze onderwerpen actief en hebben eigen methodieken ontwikkeld om ruimte te scheppen waarin soms moeilijke onderwerpen bespreekbaar worden gemaakt. Respondenten die actief deelnamen aan deze bijeenkomsten geven aan daar veel aan te hebben.

Sociale ontwikkeling

Het onderzoek laat ook zien dat Zwarte mannen behoefte hebben aan plekken waar ervaringen gedeeld, kennis vergroot en positieve rolmodellen zichtbaar gemaakt kunnen worden. Kennis over het koloniale en slavernijverleden wordt door respondenten gezien als een voorwaarde voor persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke emancipatie. Tegelijkertijd wordt het gebrek aan die kennis, zowel binnen de Zwarte gemeenschap als in de bredere samenleving, zelf ook gezien als een vorm van doorwerking van dat verleden.

De drie betrokken organisaties vervullen hierin een belangrijke sociale functie. Zij beschikken over vertrouwen, kennis en netwerken binnen de gemeenschap. Juist daardoor kunnen zij onderwerpen agenderen en bespreekbaar maken die voor formele instituties vaak moeilijker bereikbaar zijn. Voorwaarde is wel dat hun inzet niet alleen wordt erkend, maar ook duurzaam wordt ondersteund.

Institutionele ontwikkeling

De representatie van Zwarte mannen op beleidsbepalende posities binnen instituties in Zuidoost is naar de mening van de geïnterviewden nog te beperkt. Hun oproep om een Zwart netwerk in het leven te roepen, dat zowel overheid als bedrijfsleven zou moeten omvatten, komt voort uit dit waargenomen gebrek.

Een belangrijke bevinding van het onderzoek is dat er, ondanks de verschillende initiatieven en beleidsplannen vanuit zowel de centrale gemeente Amsterdam als stadsdeel Amsterdam Zuidoost, relatief weinig specifieke aandacht is voor Zwarte mannen als groep met eigen ervaringen, uitdagingen en behoeften. Uit de gesprekken komt bovendien het beeld naar voren dat beleid en communicatie over beleid niet altijd effectief zijn. De ervaren versnippering van beleid is een van de zaken waar bewoners, waaronder Zwarte mannen, tegenaan lopen.

Economische ontwikkeling

De maatschappelijke positie van Zwarte mannen hangt ook samen met economische kansen, toegang tot netwerken en representatie binnen invloedrijke posities. Uit de interviews en het beleidsatelier komt naar voren dat economische ontwikkeling niet los kan worden gezien van sociale en institutionele ontwikkeling. Zwarte mannen in posities van invloed zouden volgens respondenten meer moeten samenwerken om slagkracht te ontwikkelen en mogelijkheden te creëren voor andere Zwarte mannen.

De geconstateerde achterstanden in Amsterdam Zuidoost ten opzichte van andere stadsdelen vragen daarom om aanvullend, doelgericht beleid. Daarbij is het van belang dat niet alleen generiek beleid wordt gevoerd, maar dat ook specifiek wordt gekeken naar de positie van Zwarte mannen.

Naar een meer gezamenlijke weg

De ervaringen tijdens het onderzoek hebben ertoe geleid dat de drie organisaties zich uitgedaagd en geïnspireerd voelen om een routekaart naar duurzaamheid te formuleren. Vanuit hun onafhankelijke positie willen zij met de gemeente, fondsen en andere partners in gesprek gaan over de vraag hoe deze routekaart kan worden gerealiseerd.

Op basis van het onderzoek kunnen de volgende concrete aanbevelingen worden geformuleerd:

- **De gemeente Amsterdam en stadsdeel Amsterdam Zuidoost brengen de sociaalmaatschappelijke positie van Zwarte mannen in Amsterdam Zuidoost gerichter in kaart.**
Doe aanvullend onderzoek naar de ervaringen, behoeften en maatschappelijke positie van Zwarte mannen in Zuidoost, in nauwe samenwerking met gemeenschapsorganisaties zoals Black Men Talk, ManPain en Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid, die beschikken over de kennis, het vertrouwen en de relevante netwerken om lacunes in de bestaande kennis te helpen dichten.

- **De gemeente Amsterdam en stadsdeel Amsterdam Zuidoost nemen specifieke en structurele aandacht voor Zwarte mannen op in hun beleid.**
Op basis van de bestaande inzichten en aanvullend onderzoek dienen de gemeente en het stadsdeel beleid te ontwikkelen waarin Zwarte mannen niet alleen onderdeel zijn van generieke doelgroepen, maar worden erkend als groep met eigen ervaringen, uitdagingen en behoeften.
- **De gemeente Amsterdam en stadsdeel Amsterdam Zuidoost ondersteunen de structurele bundeling van krachten binnen de gemeenschap.**
Faciliteer binnen afzienbare tijd een duurzame structuur waarin stemmen uit verschillende geledingen van de samenleving in Zuidoost worden samengebracht en versterkt. Het tijdens het beleidsatelier voorgestelde GemeenschapsPlanBureau Zuidoost kan hiervoor als concreet voorbeeld dienen. Zo'n structuur kan bijdragen aan verbetering op economisch, institutioneel en sociaalmaatschappelijk niveau.
- **De gemeente Amsterdam en stadsdeel Amsterdam Zuidoost maken samenwerking met gemeenschapsorganisaties concreet en gelijkwaardig.**
Wanneer zij samenwerken met organisaties als Black Men Talk, ManPain en Be Good 4 Your Hood/Voetballen voor Veiligheid, moeten vanaf het begin duidelijke doelstellingen, een tijdpad, rollen, verantwoordelijkheden en passende vergoedingen worden vastgelegd. Zo kunnen organisaties beter inschatten of en hoe zij hun tijd, expertise en netwerk beschikbaar kunnen stellen.
- **Het stadsdeel Amsterdam Zuidoost creëert structurele voorwaarden voor een gelijkwaardige relatie met professionals en zelforganisaties die zich inzetten voor Zwarte mannen.**
Die relatie moet niet afhankelijk zijn van incidentele contacten of tijdelijke trajecten. Er is behoefte aan een duurzame samenwerkingsvorm waarin vertrouwen, vertegenwoordiging, wederkerigheid en invloed op beleid centraal staan.

6. Geraadpleegde literatuur en bronnen

Allen, Rose Mary, Esther Captain en Matthias van Rossum, red. *Staat & slavernij: het Nederlandse koloniale slavernijverleden en zijn doorwerkingen*. Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Genneep, 2023.

Arum, Silke van. *Actieonderzoek in het sociale domein: handreiking*. Utrecht: Movisie, 2021.

Byrd, Rudolph P., en Beverly Guy-Sheftall, red. *Traps: African American Men on Gender and Sexuality*. Bloomington: Indiana University Press, 2001.

Curry, Tommy J., en Gwenetta D. Curry. "Taking It to the People: Translating Empirical Findings About Black Men and Black Families Through a Black Public Philosophy." *Dewey Studies* 2, nr. 1: artikel 16.

Curry, Tommy J., en Ebony A. Utley. "She Touched Me: Five Snapshots of Adult Sexual Violations of Black Boys." *Kennedy Institute of Ethics Journal* 28, nr. 2 (2018): 205–241.

Distelbrink, Marjolein, en Susan Ketner. "'Vaderschap is geen Playstation': vaderschap versterken bij Afro-Caribische mannen." *Pedagogiek* 31, nr. 1 (2011): 53–67.

Dohmen, Aafke, Ellen Verbakel en Gerbert Kraaykamp. "Sociaal vertrouwen in de Europese context: een multiniveauanalyse met achttien landen." *Mens en Maatschappij* 85, nr. 2 (2010): 154–175.

Essed, Philomena. *Alledaags racisme*. Amsterdam: Van Genneep, 2017.

Essed, Philomena, en Isabel Hoving, red. *Dutch Racism*. Amsterdam: Rodopi, 2014.

Fatah-Black, Karwan, en Lauren Lauret, red. *Koloniaal burgerschap: geschiedenis en erfenis*. Amsterdam: Boom, 2024.

Felten, Hanneke, Tamara Keers, Rominique van Rhemen en Serena Does. *Zwart-witdenken? Een literatuuronderzoek naar de impact van zwart-witconnotaties op discriminatie*. Kennisplatform Inclusief Samenleven, 2024.

Guadeloupe, Francio. *Black Man in the Netherlands: An Afro-Antillean Anthropology*. Jackson: University Press of Mississippi, 2022.

IZI Solutions en The Black Archives. *Route naar Herstel: adviesrapport Amsterdam Zwart Manifest*. Amsterdam: Amsterdam Zwart Manifest, 2025.

Jones, Guno. "Citizenship Violence and the Afterlives of Dutch Colonialism: Rereading Anton de Kom." *Small Axe: A Caribbean Journal of Criticism* 27, nr. 1 (2023): 100–122. <https://doi.org/10.1215/07990537-10461885>.

Jones, Guno. *Tussen onderdanen, rijksgenoten en Nederlanders: Nederlandse politici over burgers uit Oost en West en Nederland, 1945–2005*. Proefschrift, Rozenberg, 2007.

Jouwe, Nancy, Maayke Botman en Gloria Wekker, red. *Caleidoscopische visies: de zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwenbeweging in Nederland*. Zutphen: Mazirel Pers, 2024.

Leede, Bente de, en Martijn Stoutjesdijk, red. *Kerk, kolonialisme en slavernij: verhalen van een vervlochten geschiedenis*. Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers, 2023.

Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam. *Anti-zwart racisme in de regio Amsterdam*. Amsterdam: Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam, 2020.

Schuster, John. *Waar ik gelukkig ben, daar wil ik nu wonen: onderzoek naar de achtergronden van de Surinaamse re-emigratie 1970–1986*. Amsterdam: Wetenschapswinkel van de UvA, 1988.

Schuster, John. *Poortwachters over immigranten: het debat over immigratie in het naoorlogse Groot-Brittannië en Nederland*. Amsterdam: Het Spinhuis, 1999.

Slatton, Brittany, en Kamesha Spates. *Hyper Sexual, Hyper Masculine? Gender, Race and Sexuality in the Identities of Contemporary Black Men*. Londen: Routledge, 2014.

Wekker, Gloria. *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*. Durham: Duke University Press, 2016.

ZO = Zuidoost: *Masterplan Zuidoost, programma 2021–2040*. Amsterdam, 2021.

Stichting Kenniscentrum Ongelijkheid

Bezoekadres: REC-JK gebouw, Nieuwe Achtergracht 184

Postadres: Postbus 2171, 1000 CD Amsterdam

www.kenniscentrumongelijkheid.nl